

Гофман Мирослава Олександрівна,
кандидат економічних наук, доцент
Університет «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: MiroslavaG@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3977-7584>

Півак Аліна Вікторівна
студентка Університету «КРОК», м. Київ, Україна
e-mail: PivakAV@krok.edu.ua

ВНЕСОК РОДИНИ СИМИРЕНКІВ У ПРОЦЕС ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ХІХ СТ

Анотація. У роботі висвітлено роль родини Симиренків — видатних підприємців, меценатів та інженерів — у становленні цукрової промисловості та машинобудування в Україні. Розглянуто їхній внесок у технологічну модернізацію виробництва, розвиток інфраструктури та впровадження інноваційних для свого часу соціальних стандартів. Проаналізовано значення їхньої діяльності для формування українського національного капіталу та підтримки культури.

Ключові слова: Симиренки, індустріалізація, цукроваріння, машинобудування, інновації, меценатство, фірма «Брати Яхненки і Симиренко».

Родина Симиренків увійшла в історію як головний архітектор промислового перевороту на українських землях, перетворивши аграрну провінцію на динамічний індустріальний центр. Їхня діяльність була заснована на принципі самодостатності: від вирощування цукрових буряків до будівництва пароплавів для їх транспортування. Фундаментом цього успіху стала фірма «Брати Яхненки і Симиренко», яка у 1840-х роках у Млієві звела найпотужніший у тогочасній Східній Європі цукрово-рафінадний завод [1]. Це було підприємство нового типу, де замість примітивної вогневої очистки цукру вперше застосували парову дефекацію та вугільні фільтри, що дозволило виробляти продукцію найвищого світового стандарту.

Феномен родини Симиренків у ХІХ столітті став унікальним прикладом того, як приватна ініціатива колишніх кріпаків може трансформувати цілу країну, перетворивши її з аграрного придатка на потужний індустріальний центр. Їхній внесок у процес індустріалізації не обмежувався лише будівництвом заводів; це була свідомо розбудова автономної економічної системи, де

технологічний прогрес поєднувався з науковим пошуком, соціальним захистом робітників та безпрецедентним фінансуванням української культури. Створивши фірму «Брати Яхненки і Смиренко», вони фактично заклали фундамент українського національного капіталу, який орієнтувався на внутрішні ресурси та світові стандарти якості [2].

Технологічне ядро діяльності Смиренків було зосереджене у Млієві, де вони звели цукрово-рафінадний завод, що за своєю технічною оснащеністю випереджав більшість підприємств Європи. Саме тут вперше в Україні було впроваджено парові двигуни, вакуум-апарати та передові методи хімічного очищення цукру, що дозволило компанії диктувати умови на міжнародних ринках. Проте стратегічне мислення родини пішло далі простого цукроваріння: щоб позбутися залежності від іноземних деталей, вони заснували власний машинобудівний завод. Це підприємство стало колыскою українського важкого машинобудування, випускаючи складні механізми, парові котли та перші металеві пароплави («Українець» та «Ярослав»), які революціонізували логістику на Дніпрі. Таким чином, Смиренки створили замкнений цикл виробництва — від вирощування сировини на полях до випуску високотехнологічного обладнання та забезпечення транспортних шляхів [3].

Паралельно з інженерними досягненнями Смиренки впроваджували небачену для Російської імперії соціальну модель «індустріального гуманізму». Їхнє заводське селище у Млієві було справжнім «островом майбутнього»: робітники жили в упорядкованих будинках, користувалися безкоштовною медициною, а їхні діти навчалися у школах та технічних училищах, утримуваних власниками. Мліїв став першим містечком у регіоні, де вулиці та цехи освітлювалися газом, що на десятиліття випереджало інфраструктурний розвиток великих губернських міст. Для родини Смиренків інвестиції в людський капітал були не просто меценатством, а усвідомленою частиною економічної стратегії, де добробут і освіченість працівника ставали запорукою високої продуктивності та інноваційності всього підприємства [4].

Окремою, фундаментальною сторінкою їхньої діяльності було системне меценатство, яке зробило можливим існування української культури в умовах жорсткої цензури. Василь Смиренко, який десятиліттями віддавав десяту частину своїх прибутків на потреби національного руху, став «невидимим фундаментом» українства. Саме на кошти родини у 1860 році було видано «Кобзар» Тараса Шевченка, фінансувалися наукові товариства, газети та журнали. Смиренки розуміли, що економічна потужність без власної культури та мови є неповноцінною, тому вони конвертували свої промислові надприбутки в інтелектуальний розвиток нації. Навіть у пізній період, коли Левко Смиренко змістив акцент у бік наукового садівництва, він продовжував індустріальний підхід, створивши першу в Україні помолологічну станцію та світовий бренд яблук, що досі носить ім'я його родини [5]. Спадщина Смиренків є доказом того, що українська індустріалізація ХІХ століття мала яскраво виражене національне обличчя, поєднуючи в собі сталь пароплавів із силою друкованого слова [6].

Висновок. Отже, внесок родини Смиренків у процес індустріалізації українських земель у ХІХ столітті був визначальним і багатограним, оскільки він заклав основи для перетворення України на провідний промисловий регіон. Через діяльність фірми «Брати Яхненки і Смиренко» було продемонстровано життєздатність моделі національного капіталізму, яка базувалася на власному машинобудуванні, інноваційних технологіях цукроваріння та розбудові сучасної логістичної інфраструктури. Смиренки довели, що успішна індустріалізація можлива лише за умови гармонійного поєднання технічного прогресу із розвитком людського капіталу та підтримкою національної ідентичності. Їхня спадщина — від сталевих пароплавів до видань Шевченкового «Кобзаря» та наукового садівництва — стала міцним економічним та культурним фундаментом, на якому почала формуватися модерна українська нація. Таким чином, родина Смиренків увійшла в історію як приклад елітарного підприємництва, де бізнес слугував не лише засобом збагачення, а головним інструментом модернізації та самоствердження всього народу.

Список використаних джерел

1. Волковинський В. М. Фірма «Брати Яхненки і Смиренко». *Енциклопедія історії України: Т. 10*. Інститут історії України НАН України. URL: [ІСТОРИЧНА НАУКА У НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ В ОСОБАХ : Енциклопедичний довідник \(2018\)](#)
2. Хоменко В. М. Смиренко Василь Федорович. *Енциклопедія Сучасної України*. (Про меценатство та фінансування "Кобзаря"). URL: <https://esu.com.ua/article-34131>
3. Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ століття). *Київ*, 2002. (Розділ про економічні погляди та меценатство Смиренків). URL: [Література. Олександр Салтовський. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки](#)
4. Смиренко Л. П. Кримське промислове плідівництво. (Репринтне видання або опис наукового внеску). *Електронна бібліотека «Україніка»*. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002131>
5. Грушевський М. С. Пам'яті Василя Смиренка. *Україна*, 1914. (Стаття-некролог, що описує масштаб фінансової допомоги українському руху). Доступ через архів часопису «Україна» на порталі НБУВ. URL [Прижиттєві видання та публікації М. С. Грушевського з фондів бібліотеки Гончара](#)

6. Онопрієнко В. І. Українські меценати і наукові товариства. *Вісник НАН України*. (Детальний аналіз фінансування НТШ та видань Шевченка). URL: [journal_2015_2.pdf](#)